

SUNA'NIN KIZLARI

AFET SÜRECİNDE ÇOCUKLARIN İHTİYAÇLARINI NASIL GÖZETEBİLİRİZ?

6 Şubat 2023 günü Kahramanmaraş merkez üslü tarihi yıkıcılıkta iki büyük deprem yaşadık. Dayanışma içinde karşılamamız gereken çok çeşitli ihtiyaçlar varken, bir arada iyileşme ihtiyacında olan milyonlarca insan var.

Suna'nın Kızları olarak; 2021 yılında çocukların duygusal ve bedensel olarak güvende olacağı, okuldan ve oyundan geri kalmayacağı, hayatlarıyla ilgili kararlarda söz sahibi olacağı, hayallerini gerçekleştirme yolunda destekleneceği bir ekosistemin oluşması için 32 sivil toplum oluşumuyla ortak amaçlar ve göstergeler etrafında bir arada çalışmaya başladık. Kolektif şekilde etkimizi büyütebilmek üzere uzmanlıklarımızı ve kaynaklarımızı bir araya getirerek; okul, mahalle ve akran temelli modeller oluşturduk. Kız çocuklara özgün ihtiyaçları gözeterek, tüm çocukların var olan hizmetlere erişmelerini kolaylaştıran ve onları güçlendiren programları bir araya getirdik.

İçinde bulunduğumuz zorlu süreçte, kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum olarak kısa, orta ve uzun vadede gözetmemiz gereken birçok ihtiyaç var. Suna'nın Kızları olarak, gerek topluluk olarak etki üretme gücümüzün, gerekse de kız çocuk odaklı hizmet ve program tasarlama yaklaşımımızın içinden geçtiğimiz süreçte alanda çalışan herkese faydalı olabileceğine inanıyoruz.

Kriz ve afet durumlarından en çok ve en uzun süreli olarak çocukların etkilendiğini hepimiz biliyoruz. Afet sonrası süreçte çocukları da toplumun eşit paydaşları ve yaşamları üzerinde söz sahibi olan bireyler olarak görmenin önemini farkındayız. Tüm çocukların hakları olduğunu unutmadan, yaşlarına ve kız çocukların cinsiyetlerine özgün ihtiyaçlarını görmemiz, duymamız, dikkate almamız daha sonra geri dönülemez olumsuz sonuçların önüne geçebilir. Kız çocuklar, özellikle de ergenlik dönemindeki kızlar, afetlerden en olumsuz etkilenen gruplar arasında yer alıyor. Hâlihazırda çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirmeler gebelik, fiziksel ve duygusal istismar gibi risklerle karşı karşıya olan kız çocukların bu risklere maruz bırakılma olasılığı afet ve kriz zamanlarında daha da artıyor. 2017 yılında yayımlanan bir rapora göre, küresel ölçekte doğal afet ve insani kriz durumlarında bulunan kadınların %70'i toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz bırakılıyor. Afet ve insani kriz dışı durumda ise bu oran %35.¹ 2017 verilerine göre bu nedenlerle her gün hayatını kaybeden 830 kadından 507'sini, yani yaklaşık %60'ı acil ve kırılğan koşullarda bulunan kadınlar oluşturuyor.²

Yaşadığımız büyük felaket içinde ihtiyaçların kitlesel oluşu, eşitsizliklerden hâlihazırda en çok etkilenen grupların bu süreçte daha fazla örselenmesi riskini beraberinde getiriyor. Bu hassas gruplara özgü ihtiyaçların göz önünde bulundurulabilmesi ve risklerin önüne geçilebilmesi için seslerinin duyulmasına alan açılması büyük önem taşıyor. Suna'nın Kızları olarak topluluklarımızı oluşturan 32 sivil toplum oluşumunun çocuk hakları, kadın hakları ve eğitim alanlarındaki uzmanlıklarından faydalanarak, bu süreçte çocukların karşılaşılabileceği riskler ve risklerin ortadan kaldırılabilmesi için alınabilecek tedbirlere dair önerileri derledik:

¹ <https://www.care.de/media/websitedateien/care-allgemeines/publikationen/studien-reports/care-report-women-and-girls-in-emergencies.pdf>

² A.g.e.

Geçmiş deneyimler ve mevcut koşullarda sahadan aldığımız bilgiler doğrultusunda genel olarak afetten etkilenen çocukların, özelde ise kadınlar ve kız çocukların ihtiyaç ve hizmetlere erişirken yaşayabileceği riskler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Temel ihtiyaçlara erişim:

- Depremden etkilenen bölgelerde gıda, su, barınma ve hijyen konusunda ihtiyaçlar devam ediyor. Cinsiyet, etnisite, engellilik, yaş gibi faktörler bu ihtiyaçlara erişebilmeyi ve bunları karşılayabilmeyi zorlaştırabilir. Örneğin, sahada bu dönemde kız çocukların hijyen ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetler olsa dahi bu hizmetlere erişmekte çekindikleri gözleniyor.
- Kız çocukların kardeşlerinin, engellilerin veya yaşlıların bakımından sorumlu tutulması bu temel ihtiyaçları yalnız kendileri için değil, bakımından sorumlu tutuldukları kişiler için de gözetmelerini gerektiriyor ve çocuklar altından kalkmaları çok güç olan sorumluluklarla başa çıkmaya çalışıyor.
- Engelli, mülteci, göçmen, ana dili Türkçe olmayan kız çocuklar gibi kategorilerin kesiştiği gruplarda ise gözetilmesi gereken faktörler artış gösteriyor.

Yaşam alanlarında güvenlik ihtiyacı:

- Depremden etkilenen bölgelerde elektrik kesintisi, barınma koşullarının yetersizliği, güvenlik kaygıları gibi durumlar çocukların, kadınların ve bilhassa ergenlik dönemindeki kız çocukların kamusal alanlara dahil olmasını ve herkese açık hizmetlere ulaşmasını zorlaştırabiliyor.

Öğrenme ve akran sosyalleşmesi için güvenli alan ihtiyacı:

- Afet gibi durumların ardından çocukların uzun vadeli iyi olma hali için rutinlerinin oturtulması, ihmal ve istismar durumlarında destek ve bildirim mekanizmalarına hızlı ve kolay şekilde erişmeleri, psikososyal destek hizmetlerinden faydalanabilmeleri ve diğer gelişimsel ve eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması fiziksel ve duygusal esenlikleri için büyük önem taşıyor.
- Mevcut durumda okul ortamlarının ve öğretmenlerin depremlerden yoğun şekilde etkilenmesi kısa vadede bölgedeki okulların bu fonksiyonları karşılayabilmesini zorlaştırıyor. Öğretmenlerin ve öğrencilerin duygularını ifade edebilecekleri güvenli ortamlar oluşturulması bu dönemde önem taşıyor.
- Öğrenme ve gelişme faaliyetlerini devam ettirebilmesi ve akranları ile sosyal ortamlar yaratabilmesi için iletişim olanaklarının yapılandırılması önem taşıyor.

Tüm ülkedeki çocukların psikolojik destek ihtiyacı:

- Kriz ve afet durumları bu deneyimi doğrudan yaşayan çocuklarla birlikte ülkede yaşayan tüm çocukları etkiliyor, Bu desteklerin çocukların çeşitli ve cinsiyete özgü ihtiyaçlarına ve hareketlilik durumuna göre planlanması önem taşıyor.
- Kolektif travmanın atlatılması ve akut dönem sonrası sosyal uyumun ve birlikteliğin sağlanması için tüm çocukların gerekli desteği alması önem taşıyor.

Diğer yandan, yukarıda belirtildiği şekilde, benzer insani krizlerden edinilen deneyimler, orta ve uzun vadede depremden etkilenen çocukların çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirmeler, çocuk işçiliği, insan ticareti, okuldan kopuş ve her türlü istismara maruz bırakılma risklerinin bulunduğunu bizlere gösteriyor. Bu risklerin tamamı zamanında ve etkili müdahalelerle engellenebilir. Bu doğrultuda, kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak her türlü insani yardım ve depremden etkilenen bireylere yönelik desteklerde aşağıdaki hususların gözetilmesi önerilmektedir;

- İhtiyaçların gözetilmesi için ihtiyaçların ifade edilebileceği ortamlar yaratmak gerekir. Çocukların ve kadınların seslerini, ihtiyaç ve taleplerini iletebilecekleri olanak ve araçları oluşturmamız koruma, önleme ve zamanında müdahale için kritik önemdedir.
- Geçici barınma alanlarının ve çadırların; giyinme yerlerinin, tuvaletlerin ve banyoların tüm bireylerin mahremiyet ihtiyaçlarını gözetecek şekilde oluşturulması ve bu alanlara ulaşımında ışıklandırmaya ve fiziksel güvenliğe dikkat edilmesi bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri ve risklerden korunmaları için önem taşır.
- Çocuklara ve kadınlara hizmet götüren, temas halinde olan personelin ve gönüllülerin cinsiyet dengesinin gözetilmesi önemli. Kadınların ve çocukların ihtiyaçlarını kadınlarla daha rahat paylaşabildikleri biliniyor.
- Hijyenik ped, ıslak mendil, iç çamaşırı gibi kişisel hijyen malzemelerini çekinmeden ve güvenle alınabilmesini kolaylaştıracak yöntemler ve alanlar oluşturulması gerekiyor.
- Afet sonrası stres ve travmaya bağlı olarak, ilk kez regl yaşayacak çocuklarda artış görülebilir. Ayrıca bu dönemlerde istenmeyen gebelikler de yaşanabilir. Bu doğrultuda, ergen çocukları da kapsayacak şekilde cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik bilgiler ve hizmetlerin kolayca erişilebilir olması gerekiyor.
- Erken yaş dönemi için emzirme ve (bez değiştirme gibi) bakım hizmetlerinin sunulduğu, çocuk koruma takibinin yapıldığı, temel ihtiyaçların karşılandığı, çocuklar ve ergenler için güvenli sosyalleşme alanları sunan eğitim ve psikososyal destek alanlarının oluşturulması gerekiyor.
- Deneyimlerimiz 15-18 yaş arası çocuklar için akranlarıyla buluşup birbirlerine destek olabilecekleri, güvenli alanların kısıtlı olabileceğini gösteriyor. Bu alanların oluşturulması, güvenli akran ilişkileri için önem taşıyor. Bu nedenle tüm çocuklar gibi bu yaş grubundaki kız çocukların;
  - Kararlara katılımını arttırmak,
  - Yaşamlarının aktif öznesi olmaları için güvenli alanlar sağlamak,
  - Eğitim ve öğrenme ortamlarına dahil olmalarını desteklemek,
  - Ruh sağlığını ilgilendiren konular ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını da içerecek şekilde ergen kız dostu sağlık bilgileri ve hizmetlerinin sağlanmasına öncelik vermek,
  - Kız çocuklarının güvenliğini artırmak için toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her türlüyle mücadele etmek atılması gereken adımların başında geliyor.
- Tüm çocuklara kendi yaş grubuna uygun psikososyal destek sağlanması gerekiyor. Bu desteklerin çocukların yapabilirlik kapasitelerini ve hareket ihtiyaçlarını da dikkate alması önem taşıyor.

Çözüm ve Destek Topluluklarımız

Mahalle Çözüm Topluluğu

Okul Çözüm Topluluğu

Kız Çocuk Çözüm Topluluğu

Araştırma Destek Topluluğu

Kız Çocuk Odaklı Tasarım Destek Topluluğu

